

Fig. 10. Ikke lokaliserede, profilerede bygningsblokke af granit, 1:10. Stenene, der nu befinder sig i Den gamle By, stammer antagelig fra Århusområdet (p. 1359f). Målt og tegnet af KdeFL 1974. — *Granite profiled building stones 1:10 of unknown siting. The blocks, now in the museum »Den gamle By«, originate presumably from the Århus area.*

IKKE LOKALISEREDE BYGNINGSSTEN I ÅRHUS

I Den gamle By er samlet en del bygningsblokke og tildannede granitsten, der med få undtagelser har det fælles, at deres oprindelige placering er ukendt. Hertil slutter sig enkelte granitter¹, som sekundært er indmuret i huse i byen. I form af en kortfattet liste skal bringes en oversigt over de mere bemærkelsesværdige stykker, som alle må henføres til romansk tid.

Vinduesoverligger uden dekoration², fortrinsvis rødlig granit. Fire rektangulære, hvoraf een er fundet 1959 i Grønnegade ved Møllestien (inv. nr. 671:59), en anden har fals i begge sider foroven; tre overligger med krum overside, og to af trapezform med ujævne sider. Fragment af tagformet(?) overligger, der på façadesiden langs åbningens rundbue er dekoreret med rankeslyng i relief (inv. nr. 149:16).

Profilerede kvadre (fig.10, A—D, G). A er formentlig en sokkelsten. B, der er en hjørneblok, har muligvis været kragsten i en portal. C og D, der begge findes i to eksemplarer, er antagelig karmsten. Begge stykkerne D er 63 cm

lange og indmuret i porten i ejendommen Graven 16. G. Karm- eller kragstenskvader af rødlig granit³ (inv. nr. 655:55).

Kragsten. Fig. 10, E. Grå granit, længde 120 cm. Langsidsens midtvulst har tovsnoning, på stenens endeflade, inden for en rundstavramme, er hugget en løve, hvis hoved er en face, og hvis hale går mellem bagbenene og op over kroppen, hvor den afsluttes med en tredelt dusk (p. 1348, fig. 1). Fundet i Svaneapoteket, Århus (inv. nr. 269:43).

Fig. 10, F. Rødlig granit, bevaret længde 38 cm. Langsidsens nedre vulst har tovsnoning ligesom endefladens ramme omkring et dyr i lavt relief (p. 1348, fig. 2). Fundet i Løveapoteket, Århus (inv. nr. 424: 55).

Fig. 11. Grå granit, 30 cm langt, cylindrisk led med diameter på 11 cm (inv. nr. 656:55), jfr. kragsten i Åby kirke, Hasle herred (p. 1368, fig. 9).

To *baser*, rødlig granit, højde 29 cm, af den almindelige form, som over en kvadratisk plint er opbygget med to vulster adskilt af hulkel; skarpryggede hjørneknopper⁴. Beregnet på indbygning (inv. nr. 654:55 og 657:55).

Base, muligvis fontefod (p. 1348, fig. 4), højde 37 cm, bundflade 49 X 49 cm, mandshoveder på hjørnerne. På de fire sider, indrammet af arkade, henholdsvis dobbelt arkade og tre varianter af firbladet blomst⁵. Fundet 1946 i 1600-tals huset »Trods Katholm«, Mindegade 4, Århus (inv. nr. 380:46).

Kapitæler. 1) Terningform, højde 29 cm, overside 36 × 32 cm, til indbygning (inv. nr. 653:55). 2) Af mere usædvanlig type er det gråspættede kapitæl(?) (fig. 10, H), der 1960 blev fundet ved nedrivning af barakkerne ved Den gamle Bys stubmølle (inv. nr. 700:60). 3) Terningkapitæl (p. 1348, fig. 3), højde 30 cm, oversiden 31 × 29 cm, på de tre sider dekoreret med bladornament inden for perleramme⁶. Sekundært anvendt som sokkel for jernkors på Søndre kirkegård (inv. nr. 138:43).

Tympana. 1) (P. 1349, fig. 5). Fragment, 38 × 69 cm, tykkelse 35 cm, med engel, der med bog i den ene hånd bevæger sig hen imod person med stiliseret lændeklæde, utvivlsomt Kristus; begge fattes øvre del⁷. Anvendt sekundært som trappesten i Fiskergade 61 (inv. nr. 139:42). 2) (P. 1359, fig. 10, I og p. 1362, fig. 12). Rødlig granit, 48 x 80 cm, tykkelse 25 cm, med rundstavsramme omkring feltet, hvori er hugget et ligearmet kors⁸. Indmuret i sidehuset, Fredens torv 12.

En romansk *gravsten* (fig. 6), af granit, ca. 182,5 cm høj og ca. 68 cm bred med et dobbeltkors i relief, er fundet i grunden under det gamle sygehus i Dynkarken. Den oprindelige proveniens er ukendt; nu i Den gamle By (inv. nr. 510)⁹.

K. de F. L. 1977

Fig. 11. Korbuekragsten(?). Den gamle By (p. 1360, jfr. p. 1368, fig. 9). — *Chancel arch impost(?)*.
Now in the museum "Den gamle By".

KILDER OG HENVISNINGER

Forkortelser p. 42—44. ¹ Meddelt af N. J. Israelsen. ² Jfr. F. Uldall: Om Vinduerne i de jydske Granitkirker. *ÅrbOldHist.* 1894, 254—57. ³ Jfr. M. Mackeprang: *Jydske Granitportaler*, 1948, fig. 218, 250, 272, 289. ⁴ Samme type som M. Mackeprang, op. cit., fig. 70. ⁵ M. Mackeprang, op. cit., 124, 128; Th. Rasmussen, i *ÅrbÅrhSt.* XLIV. 1951, 23. ⁶ M. Mackeprang, op.cit., 76. ⁷ Jfr. M. Mackeprang, op.cit., 152 ff, 187. ⁸ Jfr. M. Mackeprang, op.cit. 143 ff. ⁹ En anden romansk gravsten, ligeledes med ukendt proveniens og nu i Forhistorisk museum, Moesgård, vil blive omtalt i forbindelse med den beslægtede Randlev-sten, nu i Odder museum.

Poul Pedersen 1976

Fig. 12. Tympanon. Fredens torv 12, Århus (p. 1360). — *Tympanum. Fredens torv 12, Århus.*

BUILDING STONES IN ÅRHUS OF UNKNOWN SITING

In Den gamle By museum is a collection of building stones and dressed granite blocks which with few exceptions have a common feature in that their original siting is unknown. Various pieces of granite which have been used secondarily as masonry in houses in the town are associated with these. The survey mentions 10 undecorated window lintels of various shapes. A number of profiled ashlar, such as fig. 10, A—D and G. A few impost, some of which are decorated with animal reliefs (fig. 1 and 2, as well as fig. 10, E and F). Fig. 4 may be the foot of a baptismal font, while fig. 10, H and fig. 3 are capitals. The collection also includes two tympana: fig. 5, fragment with angel and Christ(?), also fig. 12 and fig. 10, I, which is included in the masonry of a property in Århus. A block especially noteworthy is fig. 11, which may have been the impost springer in a chancel arch.